

reportage

Nieuwe concepten voor een familiekuddestal

Gangbare en biologische melkveehouders werken aan een familiekuddestal, waar de pasgeboren kalfjes drie maanden bij de koe blijven. Met elkaar wisselen ze ervaringen uit. De melkveehouders Jan en Ruben Broenink doen sinds voorjaar 2010 mee in het netwerk. Onderzoekers brengen de meer theoretische kennis in.

Ruben Broenink uit Langeveen is ervan overtuigd: als de kalfjes bij hun moeder blijven, ontwikkelen ze zich veel beter. Dan zijn ze minder vaak ziek en leren ze van hun moeder hoe ze zich in de kudde moeten gedragen. De twintigjarige student aan Van Hall Larenstein in Leeuwarden hoeft met zo'n verhaal niet aan te komen bij zijn leraren. Die moeten niets hebben van dit soort nieuwigheden. Maar thuis is hem met de papepel ingegeven, dat hij zelf moet nadenken en zijn eigen weg moet gaan.

Samen met zijn vader Jan heeft hij inmiddels vergevorderde plannen voor een familiekuddestal. Een eerste ontwerp ligt op de tafel. Als Ruben over twee jaar afstudeert, gaan ze er werk van maken.

>> Zelfsturend systeem

Ingrid van Dixhoorn buigt zich over het ontwerp. Zij is vanuit Wageningen UR betrokken bij het concept familiekudde om melkvee in familieverband te houden. 'Dus jullie houden de droge koeien (koeien die geen melk geven, red.) in een aparte groep?', vraagt ze aan de Broeninks. 'Ja, dat lijkt ons makkelijker. Maar de stal wordt flexibel. Als we willen, kunnen we de poortjes tussen de dieren zo opschuiven dat ze toch allemaal bij elkaar lopen. Het gaat er ons vooral om dat we de kalfjes niet meer hoeven te voeren met poedermelk. Samen met een melkrobot krijg je dan een systeem dat vanzelf loopt. Een soort gesloten kringloop, daar willen we naar

Leer- en experimenteerstrategie (LES)

De veehouderij staat onder grote druk om te verduurzamen. Maar wat is duurzaam? Vraag onderzoekers, ambtenaren en boeren en je hebt allemaal verschillende antwoorden. Het gaat er dan ook niet om een duurzaam systeem achter de tekentafel te ontwerpen, maar een zo groot mogelijk palet aan vernieuwingen in de praktijk uit te proberen. De kern van de LES-aanpak is dat onderzoekers en boeren “die iets anders willen”, samenwerken en samen proberen te leren, elk vanuit hun eigen deskundigheid. Boeren kunnen iets nieuws in de praktijk laten werken. Onderzoekers kijken van een iets grotere afstand en kunnen analyseren hoe een initiatief past in de verduurzaming van de landbouw. Verder kunnen ze initiatieven van verschillende boeren aan elkaar proberen te knopen, waardoor kleine afzonderlijke stapjes samen één grotere stap worden. Al die kleine stapjes leiden uiteindelijk naar een duurzame veehouderij.

toe.’ In het gesprek achterhaalt de onderzoeker allerlei details van het ontwerp.

Het onderzoeksproject is van start gegaan, omdat een aantal biologische boeren experimenteerde met kalfjes bij de koe. Samen met het Louis Bolk Instituut, Wageningen UR en ook gangbare boeren doordachten ze uitersten. Met de behoeften van de koe als uitgangspunt zijn er drie basisontwerpen gemaakt. Dat moest veehouders prikkelen om zelf hun bedrijfssysteem aan te passen.

>> Netwerk

Het sloeg ook aan bij de Broeninks. Ze werkten hun plannen uit samen met Vetvice, een adviesbureau voor melkveehouders. Sinds het voorjaar van 2010 nemen de melkveehouders deel aan het netwerk Familiekudde. Biologische en gangbare melkveehouders delen hun ervaringen, denken mee en leren van elkaar. De gemengde groep veehouders vindt Jan Broenink niet meer dan logisch. Ze zijn tenslotte allemaal met hetzelfde onderwerp bezig! Het enige wat hem opvalt is dat gangbare boeren eerder aan vermarkting denken. ‘De biologische boeren slaan misschien iets te ver door in hun idealisme’, constateert Jan, al heeft hij daar zelf niet zo’n last van, vindt hij.

Een van de boeren in het netwerk, Gerard Kok uit Barneveld, gaat al bouwen. Van Dixhoorn: ‘De anderen voelen zich zo betrokken dat ze hem zelfs bellen om te zeggen dat hij iets bijvoorbeeld wel of niet moet doen.’ Al vindt Jan dat wat ver gaan, het illustreert wel de sterke betrokkenheid: deelnemers willen elkaar helpen en er zelf weer van leren. Precies de opzet van het netwerk (zie kader). De ideeën voor hun eigen stal gaan de Broeninks nog in het netwerk inbrengen. Of ze zo makkelijk de stal kunnen realiseren, vraagt Jan zich af, maar hij is ervan overtuigd dat het uiteindelijk wel lukt.

>> Kritische tegengeluiden

Niet iedereen zal het nieuwe concept toejuichen, verwacht Van Dixhoorn. De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) uitte al grote twijfels. ‘Zij adviseert om het kalf bij de koe weg te halen vanwege het risico op ziekteoverdracht. Ze voorzien problemen voor het hele bedrijf als alle dieren bij elkaar lopen. Maar, de kennis rondom ziekteoverdracht is gebaseerd op de huidige houderij. In een familiekudde ontstaat een nieuwe dynamiek. Er is veel minder stress en de koeien leven onder goede omstandigheden. Ervaringen van zoogkoeienhouders en andere biologische melkveehouders, waar de kalveren ook bij de koeien blijven, laten bovendien zien dat ziektes bij hen niet vaker voorkomen dan bij andere houderijen.’ Ook banken kunnen moeilijk doen, denkt Van Dixhoorn. ‘Ze vinden het een leuk initiatief, maar als ze moeten financieren zeggen ze dat je maar terug moet komen als je wat verder bent.’ Als kalfjes bij de koe blijven, verhoogt dat immers de kostprijs. De kalveren drinken zo’n 1500 liter melk, die niet meer verkocht kan worden, en er is in de stal meer oppervlak per koe nodig. Vooralsnog is er geen markt die daarvoor betaalt.

Jan en Ruben Broenink denken dat zij erin zullen slagen de stal te bouwen en misschien zelfs wel een aparte afzet voor de melk weten te vinden. Maar dat neemt niet weg dat het de hoogste tijd is ook voor anderen een markt voor familiekuddemelk te ontwikkelen, dringt Jan er bij Ingrid op aan. ‘Als straks vijftien boeren melk willen leveren, moet de afzet geregeld zijn.’ Van Dixhoorn is er in een ander verband al mee bezig, verzekert ze. (LN)

Meer informatie over familiekudde: Ingrid van Dixhoorn, t 0320 238050, e ingrid.vandixhoorn@wur.nl

Meer informatie over de LES-methode: Boelie Elzen, t 0320 293258, e boelie.elzen@wur.nl

i www.syscope.wur.nl > transitie > innovatienetwerken